

(LEDEN 2018)

MILÍ PŘÍZNIVCI ALTERNATIVY ZDOLA,

Začátek roku 2018 byl ve znamení prezidentských voleb, kterým se v úvodníku věnuje Zbyněk Fiala, a v jiném materiálu také Daniel Glas. Na konci ledna se konal Čaj Alternativy Zdola, tentokrát s tematikou českého školství. Podle názoru pořadatelů tato oblast po roce 1989 prošla určitou

V rubrice Doporučujeme přinášíme několik odkazů na seriál textů z časopisu Solidarita o bydlení v ČR a o tom, jaké důsledky mají rostoucí ceny bytů, a to jak v Praze, tak i v regionech. Bydlení v České republice se v posledních letech stalo nedostupnější.

Proběhla také akce Společenství práce a solidarity s historikem Janem Ratajem, který se věnoval období druhé republiky, a mimo jiné odmítl showvávý přístup k tehdejšímu prezidentovi Emilovi Háchovi.

Veškeré ohlasy, názory nebo příspěvky uvítáme na e-mailové adrese zpravodaj-az@seznam.cz nebo info@alternativa-zdola.cz. ◀

Vaše Alternativa Zdola

zpravodaj-az@seznam.cz

proměnou, ne vždy pozitivní – problémem je nedostatek kázně u žáků a studentů, nebo elitářství vzdělávacího systému. Velká většina populace míří na střední a vysoké školy, zatímco učňovské školství je opomíjeno.

CO DÁL PO VOLBÁCH?

ZBYNĚK FIALA

► STR. 3

Kdybychom dali na komentáře z mainstreamových médií, celé prezidentské volby byly soubojem, ve kterém stála vesnice proti městu, staří a blbí proti mladým a vzdělaným nebo taky světáci proti zápecnickým krupkám. ◀

SOLIDARITA: BYTOVÁ KRIZE

►STR.6

SOLIDARITA

Ceny bydlení v Praze a dalších městech letí do závratných výšin, bydlení se tak stává stále nedostupnější. Autor článku v časopise Solidarita si povšimnul také toho, že rostoucí ceny bydlení posilují význam dědictví či darů a vedou k prohlubující se polarizaci společnosti. ◀

O DRUHÉ REPUBLICCE

KAREL RŮŽIČKA ►STR.14

vyhlídky českého školství

►STR.7

České školství sužuje od konce devadesátých let zhoršující se problém se šikanou či nedostatkem učňů. „Existuje vůbec nějaké řešení?“ Podobné repliky zaznívaly na pravidelném Čaji o páté Alternativy zdola, který byl tentokrát věnován problematice českého vzdělávání. ◀

ARCHITEKTURA DOLNÍCH POČERNIC

ZDENĚK TRINKEWITZ ►STR.17

OBSAH

- 3 Úvodník
- 6 Doporučujeme
- 7 Čaj o školství
- 13 Elity v Davosu
- 14 Druhá republika
- 17 Dolní Počernice
- 18 Volba prezidenta
- 20 Národní obrození
- 26 Tiráž, kontakty

JAK DÁL PO VOLBÁCH

ZBYNĚK FIALA

Sešlo se víc důvodů, proč prezidentské volby přerostly v tvrdý souboj mezi hegelovskou „negací“ na jedné straně a „negací negace“ na straně druhé. Pražská kavárna mobilizovala pro Antizemana, ať je to kdokoliv. To zvedlo ze židle lidi, kteří Antizemana nechtěli. A řada jich přišla i z toho důvodu, aby nezapadlo, co už jednou řekli svým protestním výsledkem sněmovních voleb.

Kdybychom dali na komentáře z mainstreamových médií, celé prezidentské volby byly soubojem, ve kterém stála vesnice proti městu, staří a blbí proti mladým a vzdělaným nebo taky světáci proti zápecnickým křupkám. A vedle toho ještě bezmocní vlastenci proti ruským zpravodajským službám. Jen si zkuste zápolit v televizním duelu, když vám Putin někde nenápadně šlápne na drát! Všechno marné, že profesor Drahoš byl vždycky lepší, když nakonec jen „neprohrál“.

Znamená tedy Zemanova výhra porážku našich demokratických sil? Potvrzuje správnost jejich nedůvěry k lidovému hlasování a dalším manipulovatelným demokratickým procedurám? Asi ano, pokud demokracie znamená, že vyhrají ti praví.

Bylo to však ještě složitější. Další „prohru demokracie“ představuje fakt, že prezident Zeman chce dát i druhý pokus při sestavování vlády Babišovi, přestože ANO obdrželo ve sněmovních volbách pouhých 30 procent hlasů. To znamená, vysvětluje nám demokratický blok semknutých trpaslíků, že 70 procent voličů tuto stranu nevolilo!

Dodal bych, že účast ve sněmovních volbách byla jen 60 procent, takže ANO nevolilo ani dalších 40 procent voličů! To už máme – jestli správně počítám – 110 procent voličů. Tím je jasně doloženo, že ANO nechce nikdo, a každý desátý ho nechce dokonce dvakrát. Snad ani není třeba připomínat banální pravdu, že sněmovna už důvěru Babišově vládě odmítla.

NEGACE NEGACE

Co tedy s tím, zoufají si demokratické síly. Copak to ten Zeman nevidí? Kdyby tam byl Drahoš, pochopil by, že na řadě je druhý na pásce, tedy ODS s krásnými 11 procenty!

Sešlo se tu tedy víc důvodů, proč prezidentské volby přerostly v tvrdý souboj mezi hegelovskou „negací“ na jedné straně a „negací negace“ na straně druhé. Pražská kavárna mobilizovala pro Antizemana, ať je to kdokoliv. To zvedlo ze židle lidi, kteří nechtěli

Antizemana. A řada jich přišla jen z toho důvodu, aby nezapadlo, co už jednou řekli svým protestním výsledkem sněmovních voleb.

Ano, společnost je rozdělena. Ale nerozděluje ji jen Zeman, rozděluje ji i Antizeman. Ale jak konkrétně? Našel jsem na facebooku Michala Škopa analýzu, kterou zpracovali v serveru kohovolit.cz.

<https://www.facebook.com/skop.michal/posts/10208645557496330?pnref=story>

Byl to obrázek, který ukazoval, jak se přelécvaly hlasy v druhém kole. Nesledovala se však příslušnost ke kandidátům z prvního kola, ale k volebnímu chování ve sněmovních volbách 2017. Převodl jsem to do tabulky, ze které vyčtete, kolik voličů jednotlivých stran hodilo hlasy Zemanovi či Drahošovi. Čísla jsou v tisících a najdeme tam i hlasy těch, kdo ke sněmovním volbám nešli (nevoliči).

Řazení je také moje. Seřadil jsem to podle toho, jaký byl poměr hlasů jednotlivých stran pro Zemana. Tento poměr najdeme ve třetím sloupci

a vidíme v něm, že třeba voliči komunistů volili 3,7krát častěji Zemana než Drahoše. Byli v tomto směru nejodhodlanější. To v ČSSD bylo jen o 30 procent víc voličů Zemana než voličů Drahoše. Bylo jich dokonce méně než u sněmovních nevoličů, kteří vycítili, že teď jde o víc než vlani v říjnu. Pozoruhodné je pak zjištění, že třetina voličů STAN volila Zemana. Zřejmě v důsledku častých prezidentových výjezdů do krajů.

Strana	Zemanovi	Drahošovi	poměr	rozdíl	
KSČM	220	60	3,7	160	
SPD	280	90	3,1	190	
ANO	980	420	2,3	560	
nevoliči	760	440	1,7	320	
ČSSD	160	120	1,3	40	1270
KDU-ČSL	100	160	0,6	-60	
neparlamentní	80	140	0,6	-60	
STAN	70	140	0,5	-70	
ODS	80	440	0,2	-360	
Piráti	70	420	0,2	-350	
TOP 09		200	0	-200	-1100
	2800	2630			

<https://www.facebook.com/skop.michal/posts/10208645557496330?pnref=story>

Povšimněme si také rozdíl hlasů pro Zemana a pro Drahoše. V polovině tabulky se nám překlápí z kladných do záporných čísel a nabízí zvláštní představu o české levici a pravici.

Je zřejmé, že stranická příslušnost nevyjadřuje všechno. Jen TOP nevolila Zemana v žádném případě, zatímco v ODS se našlo 80 tisíc hlasů, tedy každý pátý (jistě i z podnětu Klause). Zvláštní je sestup Pirátů do ryze modrého pole, což bych připisoval jejich amatérismu, ze kterého snad vyrostou. Zatím se dobrovolně řadí mezi poražené.

Levice definovaná volbou Zemana (a je jedno, jestli on sám je také levicový) by měla čerpat z těchto voličských skupin. Když to seřadíme podle velikosti jednotlivých táborů, jak je vidíme v prvním sloupci „Zemanovi“, je to velká část ANO, nevoličů, SPD, KSČM a ČSSD.

BABIŠ NA BOBECH

Zdá se vám to složení a pořadí trochu divné? Ale my přece žijeme v politicky divné zemi. Nechci tento příspěvek natahovat do nekonečna, ale vyvozují z toho jasnou povinnost stoupenců levice sdružovat se nejprve kolem programových požadavků, a až potom kolem stran.

Programové prvky ANO bych pak hledal hlavně v beletristické brožuře „O čem sním, když náhodou spím“. Je pod ní podepsán Adrej Babiš, ale mám za to, že jde o rozsáhlé kolektivní dílo,

které se pokusilo oslovit co nejširší společnost. „Demokratičtí publicisté“ mne okamžitě začnou okopávat, že tu oslavuji nějaký populismus. Demokrat přece kašle na to, co si lidi myslí, ale dělá to, „co skutečně potřebují“. Nebo co potřebuje on, ale to nechte na něm, hlasy už přece dostal.

Když jsem začal přemýšlet, jaké programové prvky jsou v tuto chvíli nejnaléhavější, brouzдал jsem i zmíněnou publikaci. Zaujaly mne kapitoly od stránky 177 výše – sny o zemi, kde je všechno blízko, o chytrých městech a o živém venkově. Ano, tohle bych přece taky chtěl! Aspoň do začátku...

Babiš má své limity oligarchy. Přestavuji si ho jako bobistu, který se může uprostřed jízdy přesunout z postu řidiče na post brzdáře. Teď je však potřeba zatlačit při rozběhu. Na nějaké kličkování po přesně nastavených výhybkách je opravdu moc brzo.

Tohle alespoň vidím v číslech, které ukazují, co to tu probíhá v lednu při těch volbách dělo.◀

VÍTĚZSLAV LAMAČ: PROBLEMATIKA BYTOVÉ VÝSTAVBY<https://solidarita.socsol.cz/2018/domaci/problematika-bytove-vystavby>

V článku „Bytová krize a její společenské dopady“ (viz. odkaz níže) se časopis Solidarita věnoval vývoji cen nemovitostí a nájmu. Ukázal, že ceny bydlení jsou vzhledem k běžným příjmům obyvatelstva extrémně vysoké a postihují jak lidi s nízkými příjmy, tak i střední příjmové vrstvy.

SOLIDARITA

Autor si povšimnul také toho, že rostoucí ceny bydlení posilují význam dědictví či darů a vedou k prohlubující se polarizaci společnosti. V článku „Příčiny a řešení bytové krize“ (viz. odkaz níže) tuto situaci analyzoval a dospěl k závěru, že příčinou drahého bydlení je především nedostatek volných bytů. Skutečným a dlouhodobým řešením bytové krize může být jediné rozsáhlá bytová výstavba, jejíž financování by mohlo být zajištěno zdaněním suverénních vlastníků nemovitostí a zrušením dědického práva k nemovitostem.

BYTOVÁ KRIZE – PŘÍČINY A ŘEŠENÍ<https://solidarita.socsol.cz/2017/domaci/bytova-krize-priciny-a-reseni>**BYTOVÁ KRIZE A JEJÍ SPOLEČENSKÉ DOPADY**<https://solidarita.socsol.cz/2017/domaci/bytova-krize-a-jeji-spolecenske-dopady>

► Patrik Zandl

PATRIK ZANDL: KDE SE VZALY DVA MILIONY VOLIČŮ MILOŠE ZEMANA?<http://denikreferendum.cz/clanek/26865-kde-se-vzaly-dva-miliony>

Společným jmenovatelem Zemanových voličů je hledání alternativy. Velkou skupinu tvoří ti, kteří se v poslední době dostali do životního diskomfortu. Postupné a pomalé změny v životním perimetru České republiky jim udělaly ze života problém bez ohledu na jejich vzdělání. Spojníkem mezi nimi jsou velmi často exekuce. V České republice má přibližně každý desátý dospělý člověk nejméně jednu exekuci.

BLOG AKTUÁLNĚ.CZ**JIŘÍ PEHE: ČESKO – (NE)BEZPEČNÁ MONTOVNA STRACHU A PRŮMĚRNOSTI**<http://blog.aktualne.cz/blogy/jiri-pehe.php?itemid=30669>

Na začátku roku 2018 si někteří politici a komentátoři libují, jak se máme dobře. Neopomenou připomenout, že Česká republika je šestou nejbezpečnější zemí na světě a těší se z pěkného ekonomického růstu i rekordně nízké nezaměstnanosti. Takový malebný obrázek, který by mohl namalovat nějaký nový Josef Lada, chce se říct. Když se ale tak daří a dokonce prý „bude líp“, proč se tedy většina národa tolik bojí? Proč u nás vítězí (na rozdíl od západní Evropy, kde jen posílily) politické strany a hnutí, které obchodují se strachem z migrantů, Evropské unie, globalizace a vlastně všeho cizího? Kde se stala v našem národním pelíšku chyba?

► Jiří Pehe

ČAJ O PÁTÉ AZ - JAKÉ JSOU VYHLÍDKY ČESKÉHO ŠKOLSTVÍ?

ČÁST PRVNÍ – ÚVODNÍ PREZENTACE

„Ode zdi ke zdi“... „klesáme stále níž“... „existuje vůbec nějaké řešení?“ Takoveto repliky zaznívaly na pravidelném Čaji o páté Alternativy zdola, který byl tentokrát věnován problematice českého školství.

Hrstka skalních příznivců AZ se sešla ve středu 31. 1. 2018 v sídle na Smíchově, aby diskutovala nad jedním z nejohroženějších témat současnosti.

V první části večera vystoupil se svou prezentací absolvent Pedagogické fakulty UK v Praze a dnes už bývalý učitel Daniel Glas. Úvodem seznámil přítom-

né se situací v bývalém Československu (resp. v ČR). Statistika ukázala, že významně klesl nejen počet žáků (ve srovnání let 1984 a 2014 o cca 500 tisíc), ale také stav učitelů, kdy oproti roku 1984 byla nejhorší situace v roce 2012, kdy počet pedagogů základních škol poklesl téměř o 9000, což je na české poměry závažný propad. Glas poukázal na významné faktory, které po roce 1990 – dle jeho názoru – zásadním a negativním způsobem ovlivnily situaci v českém školství.

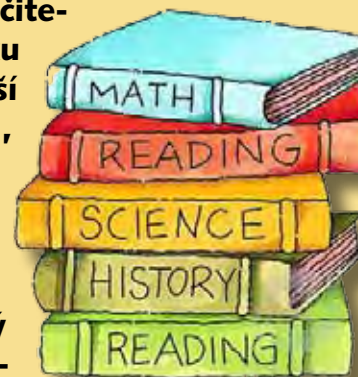
PROPAD V 90. LETECH

Základním problémem je jednoznačně podfinancování našeho školství; problém trvajících prakticky již kontinuálně celých 28 let. Mezi roky 1995 a 1999 poklesly výdaje na české školství dle statistiky OECD téměř

o 1 procentní bod vůči HDP, což představovalo cca 400 mil. Kč; v 90. letech částka jistě významná a to zejména v situaci, kdy investice do školství měly

razantně narůstat a nikoli klesat. Mezi hlavní aspekty patří také chaos v osnovách základních škol, který se řetězovou reakcí logiky následně rozšířil i na další stupně vzdělávacího systému; zejména pak

ovlivnil průběh přijímacího řízení na střední školy. Poslední významný problém lze uvést známým okřídleným úslovím 90. let, že „v České republice se zločinnost vyplácí“, protože tehdejší česká politická reprezentace z (ne)známých důvodů neměla zájem kriminální činy trestat. Takováto situace se ovšem nemohla neprojevit na chování žáků ve školách, protože jak bylo v prezentaci

několikrát zdůrazněno, děti se učí zejména nápodobou okolního světa a jejich chování je do značné míry odrazem světa, ve kterém žijí. Na konci 90. let se proto dramaticky zhoršila situace v oblasti kázně a naplno se projevil důsledek celkového stavu ve společnosti (dlužno ovšem poznamenat, že nikoli jen v Čechách; obrovské problémy s kázní žáků měli např. i v sousedním Německu), kdy na některých základních školách

problematické hrají rodiče dětí, jejichž spolupráce či nespoupráce je dle Glase v celém procesu zásadním faktorem. Situaci rozhodně nepomohl ani nově zavedený institut povinného souhlasu zákonného zástupce dítě s umístěním do diagnostického zařízení, který v mnoha konkrétních případech zablokoval řešení celého problému. Několikrát zmíněným faktorem byl také celkový pokles prestiže a vážnosti škol a vzdělávacích zařízení obecně, kdy přes různé oblíbené proklamacce, jak bude nová česká demokracie navazovat na prvorepublikové tradice, jsme v tomto směru na první republiku (která byla nepochybně vrcho-

lem českého školství za dobu jeho existence) rozhodně nenavázali, resp. výsledek byl přesně opačný.

MÁLO UČŇŮ

Po roce 2000 se ČR zapojila do různých mezinárodních projektů, zabývajících se měřením kvality školství. Jedna

z hlavních metodik, kterou produkuje OECD, je systém PISA (Programme for International Student Assessment). Účastníci Čaje se mohli seznámit s výsledky srovnávací studie let 2000 – 2015, jejichž hlavním závěrem je, že žáci ČR vykázali významně zhoršené výsledky jednak v oblasti přírodních věd oproti roku 2006 a dále že úroveň naší čtenářské gramotnosti je hluboce pod průměrem sledovaných států. Nezájemavá také nebyla informace z českého učňovského školství, kdy mezi roky 1984 a 2016 poklesl počet absolventů učňovských oborů o téměř 70 000 (!), což

se opět (a „překvapivě“) muselo projevít tím, že dnes ředitelé podniků doslova zoufale hledají kvalifikované řemeslné a technické profese. V souvislosti s otázkou, zda se můžeme inspirovat u našich sousedů, Glas představil situaci ve dvou zemích, a to v Dánsku a Rakousku. V obou státech mají dobré zkušenosti s volenými školními výbory, které pod vedením ředitele na základě významných pravomocí řídí danou školu. V Dánsku přišli se zajímavým projektem, kdy v posledním ročníku povinné docházky žáci absolvují jakýsi kurz pro volbu povolání (Bridge-building cour-

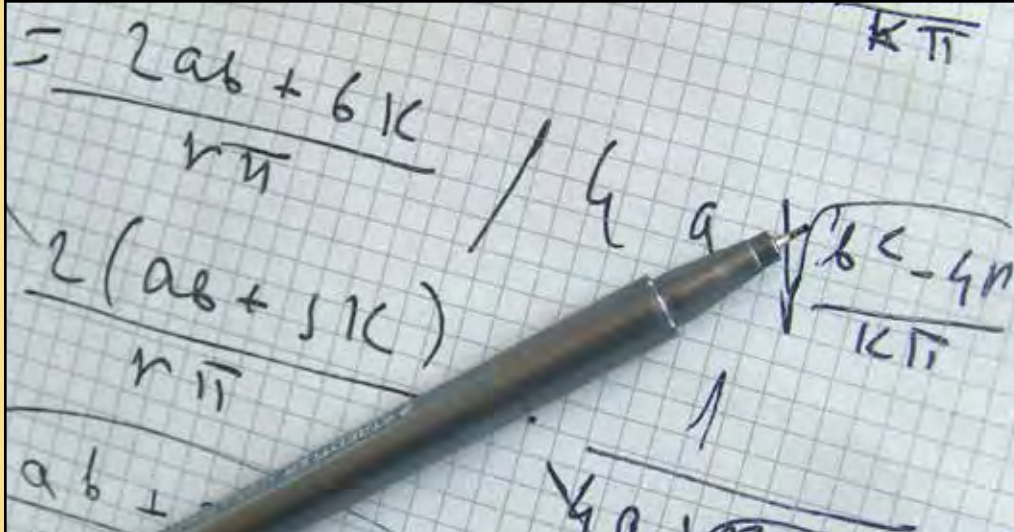
NA KONCI 90. LET SE DRAMATICKY ZHORŠILA SITUACE SE ŠIKANOU.

v Praze musela zasahovat policie, protože pedagogický sbor prostě situaci nebyl schopen zvládnout. V tomto období se naplno rozjel fenomén šikany a dalších sociálně patologických jevů, a přestože se stav v posledních letech částečně zlepšil, hlavní problémy přetrvávají dodnes. Významnou roli v celé

ses), který žákům významně napomáhá v orientaci při volbě povolání, tj. další studijní dráhy. Inspirativní z hlediska řešení problematiky žáků se speciálními vzdělávacími potřebami může být pro nás rakouský model, kdy zde paralelně běží dva systémy. Na běžných školách jsou zřízeny speciální třídy pro žáky s lehčí mírou postižení; tito žáci tedy nejsou zařazeni do běžných tříd, jak prosazuje naše koncepce inkluze. Pro žáky s těžším stupněm postižení jsou pak zřizovány speciální školy. Statistiky říkají, že poměrově se postižení žáci dělí mezi oba systémy zhruba stejným počtem.

OTÁZKA DOTACÍ NA ŽÁKA

Z hlediska možností celkového řešení hlavních problémů českého školství představil Glas několik myšlenek či námětů. Je evidentní, že bez přijetí atestačního kariérního systému se posun ve mzdové situaci bude hledat jen těžko. Byl představen model, kdy kraje by měly kompetenci k základní tarifní složce, stanovené Mi-

nisterstvem školství, ještě přidávat tzv. regionální příplatek, což např. v Ústeckém kraji by jistě situaci velmi pomohlo. Významným problémem, datujícím se také do 90. let, je systém financování škol principem dotací na žáka, který nesplnil očekávání a je třeba ho nahradit jiným, např. systémem kvalitativních kritérií, který běží např. v již zmíněném Dánsku. Zcela jistě je třeba změnit osnovy ve prospěch společensko-historických oborů, byl zmíněn návrh na zavedení povinného předmětu Dějiny umění, neboť je jistě velkou ostudou, když v zemi s tak bohatou uměleckou tradicí žáci ne-

znají základní fakta. Závažným a stále gradujícím problémem je oblast učňovského školství. Zde se můžeme jednoznačně inspirovat u našich západních sousedů Německa a Švýcarska, kde stále větší oblibu získávají tzv. „učňovské buňky“ u podniků a továren. Jak ovšem bylo řečeno jedním z účastníků Čaje doc. Žaloudkem, bývalým profesorem na MFF UK v Praze, Československo bylo světovou velmocí v oblasti práce s učňovskou mládeží a náš systém byl předmětem návštěv různých zahraničních delegací. Můžeme tedy opět pouze litovat, že jsme více „nehlídali“ magickou ruku trhu, které se naše odborné školství podařilo téměř zlikvidovat. S tím ovšem souvisí i problematika vysoké-

ho školství, kde stále stoupá počet studentů, kteří nedokončí ani bakalářskou část studia, a tím se vlastně – pouze s maturitou ze střední školy – stávají jakýmsi „odpadem“ vzdělávacího procesu. Je evidentní, že bez řemeslné kvalifikace ani bez dokončeného vysokoškolského studia je šance takového mladého člověka na dobré pracovní uplatnění zcela (a právem) mizivá. Jako jedno z řešení byl připomenut návrat k tvrdým přijímacím zkouškám na VŠ, které by již předem provedly alespoň základní kvalitativní selekci. Bohužel zde mluvíme o zásadní změně společenského klimatu u nás, kdy 90. léta mj.

přinesla i doslova patologickou elitářskou výchovu, reprezentovanou myšlenkou, že kdo nemá vysokou školu, je méněcenný občan. Přejít zpět ke „zlatým českým řemeslným rukám“ bude ovšem velmi bolestivý a je to evidentně proces na mnoho let. Zásadním problémem a současně i úkolem do budoucna je řešení sociálně patologických jevů zejména na základních a středních školách (v čerstvé paměti

hrát na počítač...“ bude pravděpodobně trvat mnoho let.

HODNĚ TEORIE, MÁLO PRAXE

Jako poslední a opět závažné téma byla otevřena problematika pedagogické praxe studentů magisterského studia učitelských aprobací, která se jeví jako zcela nedostatečná. Výstupem pak je, že absolventi pedagogických škol jsou sice určitým způsobem teoreticky vybaveni, avšak s praktickou stránkou výuky jsou obeznámeni jen velmi zřídka. Jako řešení zde zazněla myšlenka návratu ke statutu elévů (před r. 1990 běžně praktikovanému např. v rozhlase), která by znamenala, že v prvním roce by absolvent pouze asistoval zavedenému učiteli a samostatně by začal učit až ve druhém roce po nástupu do školy. Na závěr své prezentace Daniel Glas připomněl, že dnešní české děti si v mnoha případech vůbec nevážejí toho, že mohou chodit do školy, což ještě dnes v mnoha zemích světa není vůbec samozřejmostí. ◀

MÁLO MATEMATIKY, DĚJEPISU, DÍLEN A PENĚZ. HODNĚ BYROKRACIE, NEKÁZNĚ A VLIVU RODIČŮ

Diskuse k úvodnímu vystoupení Dana Glase na Čaji o školství doložila velmi žalostný stav oblasti vzdělávání. Byla pestrá a tématicky bohatá, dotkla se během hodiny takové řady problémů – to vždy jen krátce – že je zřejmé systémové selhání současného modelu vzdělávání v ČR: struktury škol, skladby předmětů a osnov, financování a mezd, kreditu škol a učitelů atd. Série neoliberálních reforem po r. 1989 zdevastovala výchovno-vzdělávací systém, snížila kvalitu vzdělávání a naopak umožnila odtékání peněz mimo vzdělávací systém.

Líba Staňková otevřela diskusi otázkou nezvladatelných žáků, jejich rozvratného vlivu na ostatní žáky a nechvalnou úroveň diagnostických ústavů, kde by se měli napravit. Dan Glas podtrhl, že má-li dítě problém, tak vesměs je třeba hledat jeho příčiny v rodině, leč spolupráce rodičů se školou a s psychology v tomto směru je dnes nízká a jejich

je případ, kdy učitelka střední průmyslové školy v Praze zřejmě zemřela na následky šikany studentů). Jak bylo několikrát připomenuto, nezastupitelná je zde úloha rodičů a odstranění výchovného modelu mnoha rodin (a opět produkt posledních 15 let) „...ted' nemám čas, jdi si

právo veta vůči umístění žáka do „pastáku“ pustoší dětské kolektivy a přetěžuje učitele. Přitom, jak zaznělo vícekrát, dítě pozorováním, napodobováním rodičů přebírá jejich vzorce chování, je to pro ně základní způsob získávání informací o světě a lidech, takže spoluzodpovědnost rodičů je jasná, ovšem opomíjená či nevynutitelná. Glas se domnívá, že ústavy se již zlepšily, ale základ problému v patologickém prostředí rodiny je za stávajících pravidel neřešitelný. Pomohla by stálá místa na školách pro pedagogicko-psychologické poradce a speciální pedagogy, u nichž je větší šance na získání důvěry od žáků a zjištění jádra problémů. Nejsou však peníze ani zájem – jak poznamenala Suzana Exnerová, počátkem

90. let byli poradci zrušeni nejprve na jednotlivých školách a pak i na obvodech, odkud obsluhovali několik škol.

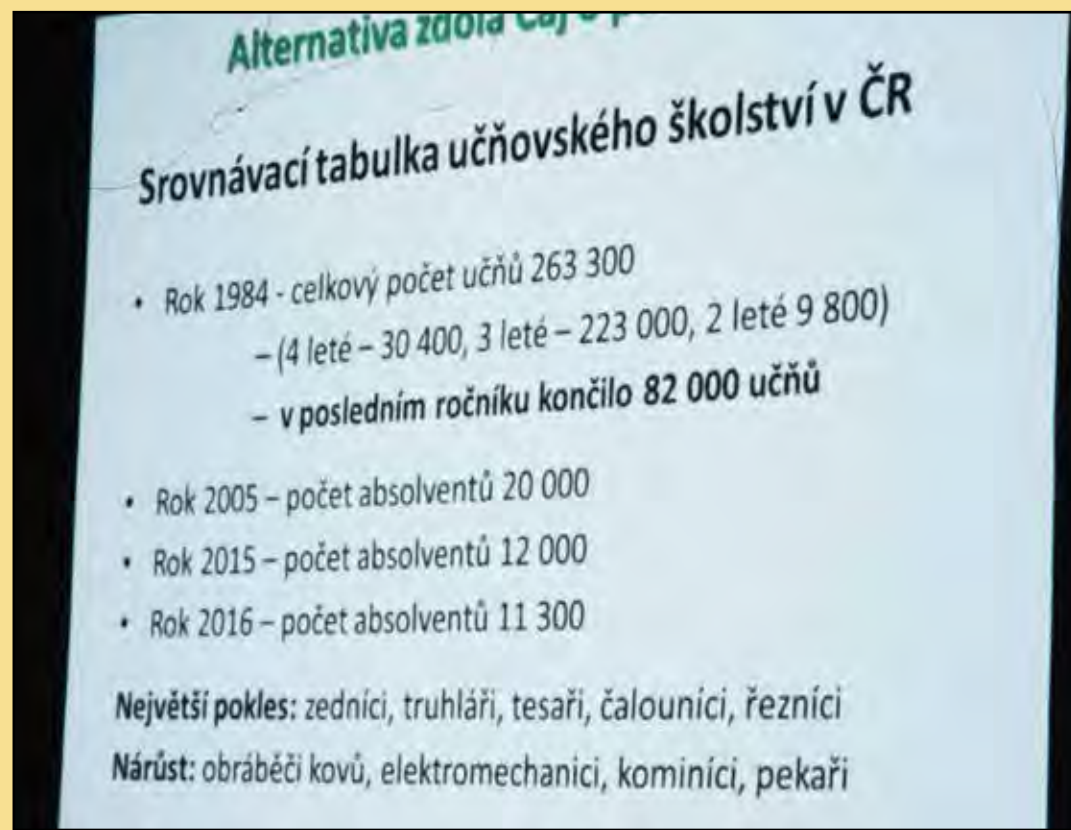
DĚTI JAKO POKUSNÍ KRÁLÍCI

Historik Jiří Malínský konstatoval, že rakouský a dánský model řízení školství je podobný modelu z 1. ČSR. Vyslovil se za obnovení okresních a krajských pedagogických středisek k do vzdělávání učitelů. Zamyslel se nad možností využít k nápravě problémů lidskoprávní legislativy práva na kvalitní vzdělání, vyzval k uchovávaní národní sebereflexe, zvýšení významu dělnických povolání a řemeslných momentech společnosti to jsou potřební lidé. Vzpomněl rovněž Mezinárodní asociace učitelů dějepisu, která klade důraz

na výuku dějin 19. a 20. stol. – jako prevence proti extrémismu. V ČR dějepis často končí 1. světovou válkou, počet hodin výuky je i o polovinu nižší než v zahraničí.

Exposlankyně Marta Semelová (KSČM) popsala české školství jako pokusy na dětech, učitelích a školství vůbec. Připomněla úpad kvality českých žáků a studentů zjištěný výzkumem PISA. Odsoudila rámcové vzdělávací programy, které plodí obtížně srovnatelnou úroveň žáků různých škol a za-

těžují učitele při jejich tvorbě. Kritizovala rozvolnění systému, přemíru gymnázií, honbu za počty studentů a maturantů, rozšiřování možnosti domácího vzdělávání dětí, zrušení dílen, kde mohla část žáků zažít úspěch v jiných předmětech nedosažitelný. Vyslovila se pro povinnou výuku pouze jednoho cizího jazyka, další by měli studenti mít možnost si vybrat v rámci volitelných předmětů. Dle ní víceletá gymnázia neplní svůj cíl, ačkoli činí ze základních škol zbytkové školy. Zdů-

raznila, že církevní a soukromé školy nemají v zahraničí od vlád takové financování jako u nás, měly by být financovány z vlastních zdrojů. Kritizovala velkou administrativní zátěž učitelů, mj. ji přinesl i kariérní řád. Pozastavila se nad souvislostmi zařazování učitelů do různých stupňů kvality, kdy na vzdělávání vynikajících a jejich účasti na kurzech a školeních doplácí jejich kolegové zvýšením přesčasů a suplováním.

ELITÁŘSKÝ SYSTÉM

Rozdílné názory měli účastníci Čaje na víceletá gymnázia, kdy většina kritizovala jejich nadměrné množství, rozbití dětských kolektivů, odliv tahounů, jejich roli elitářského systému – přitom vedení rezortu tlačí naopak na inkluzi rozdílně nadaných dětí. Přitom nevykazují měřitelně lepší výsledky než jiná gymnázia a školy.

Jaroslava Slabá se dotkla předškolní výchovy, nesouhlasí s povinným posledním ročníkem, naopak podporuje družiny i pro žáky 3. a 4. ročníků. Představila případ výuky dějepisu znevažující TGM a naopak podporující období německé okupace. Podle ní nejsou studenti

pedagogických fakult připravováni na euro, neučí se na nich učit.

Glas v reakci potvrdil těžký osud začínajícího učitele nepatřičně připraveného odolat tlaku dětí a rodičů. Odmítl rovněž nízkou prestiž nevysokoškoláků, kdy absolventy formuje elitářský

system, že bez VŠ nic neznamenají, ačkoli řemeslníci jsou stejně hodnotnými lidmi. Ilo- na Švihlíková zdůraznila paradox prosazování inkluze a současného využívání elitářských možností ze strany některých lidí, resp. jejich dětí, např. právě víceletými gymnázii.

NEZNÁLCI A VŠEZNÁLCI

Václav Vondráček je zastán- cem myšlenky, že soukromé školy nemají být financovány

jen státem. Položil si otázku, jak přispěla ke vzdělanos- ti víceletá gymnázia, a tázal se také na to, zda sociální složení českých VŠ odpoví- dá složení celé populace, tj. zda některé žáky a studenty neprovází handicap zrození. Varoval také před přemrště- ným vlivem rodičů, nutnosti čelit jejich libovůli. Semelová dodala, že lepší výsledky ně- kterých studentů víceletých gymnázií mohou být dány přirozenou dětskou snahou napodobovat své rodiče, tím, že se jim rodiče věnují.

František Žaloudek z UK charakterizoval české škol- ství jako cestu od pangejtu k pangejtu, ministry škol- ství rozsortoval na neználky, všeználky a zemské škůdce. Zopakoval dětskou snahu o napodobování, vyzdvihl vý- uku matematiky jako nástro- je logického myšlení. Poza- stavil se nad tím, že školský zákon tři stránky věnuje in- kluzi, avšak jen sedm řádků podpoře nadaných dětí.

MÍNĚNÍ O UČITELÍCH

Václav Exner se dotkl problema- tiky školských výborů/rad a po-

znamenal, jak se v USA školské rady přičinily o rozvrat školství. Upozornil na velkou roli projek- tů, které obírají učitele a žáky o výklad (za pololetí o měsíc běž- né výuky). Připomněl nesouro- dost výuky na SŠ a přijímacích otázek na VŠ (pětina v učebnici nebyla...). Podporuje jednotnou školu s diferencovaným přístu- pem, přičemž vyzdvihl nasazení a fandovství kantorů, z nichž 3/4 shledává jako zodpovědné a nad- šené pro věc.

Dan Glas v závěru pravil, že nej- větší problémové okruhy jsou tři: 1. Financování školství včetně mzdového ohodnocení (k tomu je třeba přijmout kariérní řád s ates- tačním postupem); 2. Neexistenci osnov a malou hodinovou dotaci na dějepis, technickou nauku, lás- ku k vlasti; 3. Nevalné společen- ské mínění o školství a učitelích, instituci školy, aby děti si opět vá- žily možnosti chodit do školy. ◀ (kru)

ELITY V DAVOSU OŽILY

Jako obvykle byl konec ledna ve znamení Světového ekonomického fóra. Zatímco minulý rok byl pro elity – politické, ekonomické a finanční, které se ve švýcarském středisku pravidelně scházejí – dosti pochmurný, letos už se cítily zase „na koni.“

K optimistickému pocitu jim pomohla jednak aktuální čísla z ekonomiky, která ukazují na vzácně se vyskytující situaci sladění ekonomického oživení ve všech hlavních ekonomikách. V Davosu navíc vystoupil nepříliš oblíbený prezident Trump, proti němuž se vlastně všichni hlavní řečníci vymezovali, i když jeho jméno často nepadlo. Na Světovém ekonomickém fóru se vůbec sešla velká škála významných politiků – britská premiérka, německá kancléřka, kanadský premiér, francouzský prezident, a hlavní projev patřil indickému prezidentovi Modimu.

Představitelé zemí se předháněli v závodu o to, kdo bude lépe prezentovat svojí zemi a nabídně

pro „investory“ lepší podmínky. Macron velko- hubě anoncoval, že „Francie je zpátky“, čímž asi myslel úpravu zákoníku práce, která francouzským firmám dovolu- je snáze propouštět. Mayová zase pronesla projev tak orientovaný na byznys, že působila jako verze Margaret Thatcherové pro 21. století. Trump nezaostal, kromě sebechvály na americkou daňovou reformu, která pomůže nejvíce nejbohatším, se také chlubil tím, že byl vždy „velmi dobrý ve vydělávání peněz.“ Odborné panely, jejichž hlavním tématem měla být nerovnost, měly lepší úroveň, ale celkové poselství bylo jasné: elity se otřepaly a miní jet dál močálem kolem bílých skal. ◀

ODKAZY

Článek Ilony Švihlíkové „Před Davosem, za Davosem nikdo nesmí stát, nebo nebudu hrát“ na webu !Argument:

<http://casopisargument.cz/2018/01/30/pred-davosem-za-davosem-nesmi-nikdo-stat-nebo-nebudu-hrat/>

! argument

DRUHOU REPUBLIKU NEFORMOVAL HITLER, NÝBRŽ ČESKÁ KRAJNÍ PRAVICE

Poměry pomnichovské, tzv. druhé republiky neformovalo jen hitlerovské Německo, jak se domnívá spousta českých občanů, nýbrž zejména domácí, česká krajní a klerikální pravice, vícekrát zdůraznil během svého vystoupení na semináři Spojenectví práce a solidarity v Praze 18. ledna historik Jan Rataj.

Vobsáhlé přednášce se zabýval řadou témat, kde dokládal na faktech aktivity domácích sil, které stály po dvě desetiletí v opozici vůči masyřkovské a benešovské ideji československého demokratického státu, svobodně přežily v demokratických poměrech Prv-

ní republiky a okamžitě začaly využívat situace po Mnichovské dohodě a okleštění republiky k potlačení svých oponentů.

Za architekta Druhé republiky Rataj označil Rudolfa Berana, předsedu Agrární strany. Jeho politické křídlo sice se snažilo uchlácholit Berlín, ovšem krom

toho přicházelo z vlastní iniciativy se zásahy proti demokratickým, liberálním a levicovým složkám společnosti, přičemž tomu dávalo i budovatelskou náplň nazvanou „podzimní konzervativní revoluce“, prohlásil historik. Toto křídlo koketovalo s národním fašismem vlastně od vzniku ČSR, už Karel Kramář vzhlížel obdivně k Mussoliniho Itálii, později přišla protihradní opozice Beranova, lidovec Bohumil Stašek, novinář Jan Scheinost aj., pokračoval Rataj s tím, že po mnichovském národním ponížení se ozývaly hlasy znevažující nejen demokracii, ale i národní obrození apod.

PROSTOR PRO FAŠISTY

V první fázi šlo o snížení významu demokratických institucí, parlamentu a o personální čistky, začal historik popis tehdejších dějů. V rámci „zjednodušení politického systému“ byly z dosavadních stran (krom KSČ) sestaveny jen dvě strany.

Hlavní, jakousi „státostranou“ se stala Strana národní jednoty v čele s R. Beranem, která poskytla politický prostor většině českých fašistů (nevstoupila Vlajka, která ve svém proně-

mectví neodmítala jen První, leč i Druhou republiku). Moc této strany byla takové, že její komise řídily a kontrolovaly i

► Historik Jan Rataj

ministry, upozornil Rataj. Doplnkovou loajální opozicí se stala Národní strana práce, vzniklá na troskách sociální demokracie a části národních socialistů. Obdobně jsou sjednocovány i různé profesní skupiny, vzniká Národní kulturní rada, Národní svaz novinářů.

DRUHOREPUBLIKOVÁ PROPAGANDA

Jak přednášející dále uvedl, krajní pravice ovládla tisk, nastoupila cenzura, v 1. kvartálu r. 1939 bylo zastaveno 1900

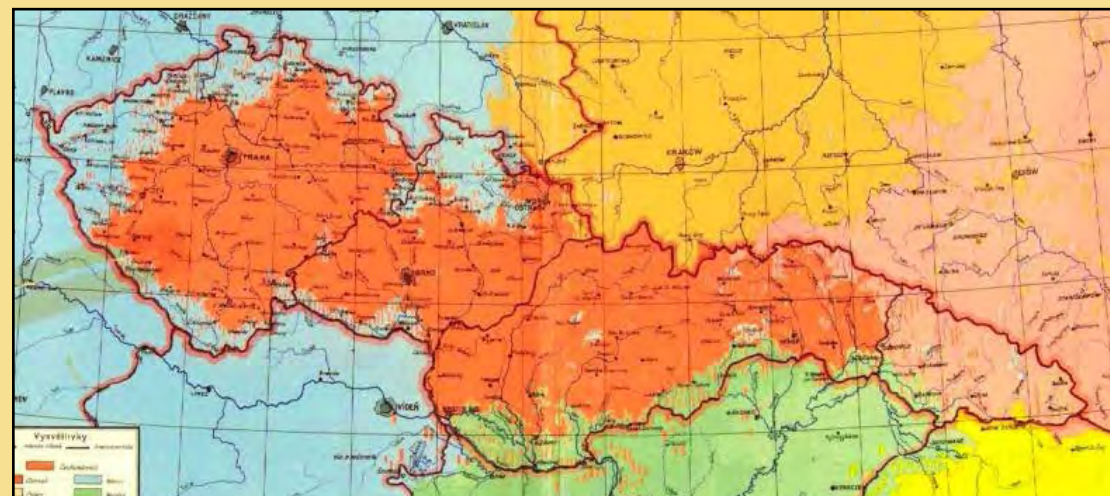
novinových a časopiseckých titulů. Smyslem byla jednotná převýchova českého národa, kdy osvětově-vzdělávací působení provorepublikové nahradila druhorepubliková propaganda. Školy už neměly vést k vědění, ale poskytnout jen základní vědomosti a vést k víře. Čistky politické a už i „rasové hygieny“ se rozběhly v akademických kruzích, na vysokých školách, v armádě, na úřadech. Vedoucí politická moc zavrhl československou státní tradici a 28. říjen, oslavu legio-

nářů nahradila oslavou Čechů v rakousko-uherské armádě, obnovila svatováclavskou tradici, oprášila mýty o Marii Terezii (ač zrušila zbytky české státnosti), vstřícnost projevila vůči Vatikánu, vyzdvihovala česko-německou spolupráci a období českého vazalství k císařské říši, ukončila podporu emigrantům z nacistického Německa a naopak přistoupila k jeho glorifikaci, a začala se mj. zabývat definicí Žida, zakrátko se stalo trestným hanobení hákového kříže apod., vypočítával Rataj iniciativy české krajní pravice. Mezníkem bylo přijetí tzv. zmocňovacího zákona, kterým byl ze zákonodárné a kontrolní činnosti vyřazen parlament a

jeho povinnosti zastávala vláda. Ferdinand Peroutka přišel s myšlenkou jednotné kandidátky, ta byla zanedlouho zrealizována hlinkovci na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, nebyl to tedy vynález poválečné KSČ, podotkl Rataj. Přiblížil rovněž čistku v české kultuře, jíž se účastnil např. Rudolf Medek, kdy se skoncovalo s diskusí a demokracií.

TŘETÍ CESTA

Jak Rataj zdůraznil, Druhá republika přešla na rasové pojetí národa, neuvažovala však krom vlajkařů o vyhubení, nýbrž jen o vystěhování Židů, což ovšem narazilo na nezájem západních států, které židovské

► Emil Hácha

dospělé migranty odmítaly. Určitou popularitu režimu vyvolávaly sociální sliby a záměry, neboť konzervativní síly jsou v tomto sociálnějším než individualistické kruhy liberálů. Působily představy o jednotě práce a kapitálu, o zvýšení životní úrovně, o modernizaci hospodářství, o omezení trhu a řízení ekonomiky (tříletý plán), o třetí cestě mezi kapitalismem a socialismem.

HÁCHA NEBYL NEVINÁTKO

Historik také odmítl současné omluvné pohledy na druhorepublikového a pak protektorátního prezidenta Emila Háchu. Dle něho „nebyl strážcem právního řádu“, ale osobou, která právně zúřadovala nesvobodu. Byl jedním z mála evropských

právníků, který spolupracoval s německou soudcovskou akademií, nezastával masarykovský pohled na československý stát a národ, nebyl senilní, jak jej někteří omlouvají, a svou funkci bral jako poctu. Rataj vysvětlil i příklon agrárníků k Německu, a to i hitlerovskému, snahou o export československé zemědělské produkce, která po světové hospodářské krizi hledala odbytiště, představou o německém podílu na modernizaci českého hospodářství a iluzí o českém podílu na hitlerovské expanzi na východ. Hitler ovšem přikázal bojkot na potraviny z ČSR včetně zboží od sudetských Němců – aby ztížením jejich ekonomicko-sociální situace přispěl k jejich nacistické radikalizaci. Rataj

vyložil i zásadní podíl katolické církve, kupř. kardinála Karla Kašpara, na formování Druhé republiky, kdy začala s odsekularizací státu, mj. napadla rovnoprávnost žen, postavila se za zvýšení role šlechty apod. Klerofašisté tehdy odsunuli liberálního lidovce Jana Šrámka, zaútočili nejen na ateisty, ale všechny ostatní církve. Místo prvorepublikového modu vivendi měl vztah k Vatikánu nabýt formy konkordátu. Papežská kurie se odklonila od profrancouzské demokratičtější orientace k proněmec-

ké autoritářské, protiliberální, značně vzrostl katolický antisemitismus. Vzory jim byli rakouský kancléř Engelbert Dollfuss či španělský diktátor Francisco Franco.

► Svastika je původně východní náboženský symbol

ZNAČNÁ NEZNALOST

Rataj v závěru přednášky vyjádřil politování o značné neznalosti období 2. ČSR, o tehdejších událostech, rozhodnutích, opatřeních, o jejím charakteru a silách a idejích, které ji formovaly a které existovaly před jejím vznikem a dnes opět existují. ◀ (kru)

ARCHITEKTONICKÉ „PERLY“ DOLNÍCH POČERNIC

Nejen v Počernicích, ale i v okolních částech historických předměstských vsí – Starých Kyjích, Hostavic a Jahodnice se projevuje úpadek architektury při dnešní developerské bezohlednosti ke kulturnímu odkazu minulosti.

Shodou okolností jsem byl 26. prosince 2017 na procházce městskými částmi Prahy 14 – Hostavicemi, Starými Kyji a Dolními Počernicemi a mimo krás přírody jsem sbíral dojmy z jejich architektury.

Ve Starých Kyjích je nejpozoruhodnější stavbou románský kostel sv. Bartoloměje, který je jednou z nejceněnějších středověkých památek v Čechách, postavenou počátkem 13. století pražským biskupem Janem II. Tedy architektonickou perlou této části Prahy (viz obr. 1).

V Dolních Počernicích mne potěšila funkcionalistická vila z I. ČSR na rohu ulic V Čenku a K zámku, č.p. 361. (viz obr. 2). Tím však pozitivní dojmy z procházky končí.

V Dolních Počernicích se intenzivně staví na severním okraji mezi ulicemi Derczenyiho a Za luhem, bohužel bez jakékoli urbanistické koncepce a stylem developerské svévole. Zvláště otřesný je rozesta-

věný velký objekt nejasného účelu, asi restaurace, jehož tvar nelze popsat žádným prostorovým geometrickým tvarem. Architekt se snad snažil lacino napodobit Guggenheimovo muzeum v Bilbau (viz obr. 3).

Podobné ukázky ryze komerční bezkonceptní výstavby má i MČ Hostavice a její část Jahodnice. V Hostavicích, v nové části kolem Náměstí Zdenky Braunerové, vzniklo sídliště z řad unifikovaných miniaturních nevzhledných rodinných domečků jednoho stříhu, namačkaných vedle sebe (viz obr. 4). A na Jahodnici kolem ulice U Hostavického potoka vzniká ještě něco mnohem ohavnějšího (viz obr. 5).

NADVÝROBA ARCHITEKTŮ

Rád sleduji noční televizní pořady ČT2, ČT24 a ČTart, které přináší kvalitní kulturní témata, která postrádám v denních vysíláních, zejména ČT1. K ránu 26. prosin-

ce 2017 se náhodou sešlo několik výborných snímků s architektonickou tematikou, takže jsem mohl srovnávat dojmy ze včerejší vycházky s ukázkami české architektury historické.

Na ČT24, v Historii.cs, Objektivu a Retro, se sešly krásné pořady o českém baroku, zvláště o Santiniho barokní gotice, pořad o hotelu a vysílací věži na Ještědu, o architektuře Starých Bohnic a o vzpomínkách jejich obyvatelů, nebo o prvorepublikových vzpomínkách obyvatelů někdejší kolonie Na slatinách na Bohdalci, známé ze Svěrákova filmu Obecná škola. Všechny přinesly ukázky kultivované české architektury a urbanistiky, na které můžeme být hrdí.

K tomu je třeba podotknout, že historičtí architekti a stavitelé neměli vysoké školy tohoto zaměření, ale vypracovávali se „od piky“, měli talent, pili, obětavost a lásku ke svému povolání. Dnes máme „nadvýrobu“ průměrných ing. arch. a chamtivých developerů, kteří bez talentu a bez ohledů ničí a przní naše kulturní dědictví, naši soudobou architekturu a urbanistiku, křečovitou snahou o světovost a peněžní zisky. ◀

Zdeněk Trinkewitz

ÚVAHA: CO VĚDĚT PRO PŘÍŠTÍ VOLBU PREZIDENTA

I ti nejoddanější příznivci prezidenta Zemana se již nyní nahlas začínají obávat, že Zeman ze zdravotních důvodů nebude schopen dokončit funkční období. Může být polemikou, zda to bude za dva roky či za tři, ale pravděpodobnost, že tato situace nastane, je velmi vysoká.

Pojďme se nyní společně zamyslet nad tisíckrát položenou otázkou, jaký má být vlastně profil ideálního prezidentského kandidáta. Ještě, než se pustím do vlastní analýzy, bych se rád stručně vrátil k osobě prof. Drahoše. Na jeho příkladu je to totiž možno velmi dobře demonstrovat jeden z častých jevů na české politické scéně, který může případně ohrozit i další adepty prezidentského úřadu. Sociologické studie analyzují Drahoše jako člověka, který především nebyl schopen na veřejnosti odpovídat způsobem formulovat své názory, myšlenky a zejména cíle, kterých by chtěl za pět let ve funkci dosáhnout. Když jsem se zeptal několika lidí, kteří ho volili, co by vlastně pan Drahoš jako prezident chtěl dokázat, buď nebyli schopni odpovědět vůbec, nebo se obje-

vovala odpověď, že chce hlavně „vrátit do politiky slušnost“. Zde narážíme na jeden z vážných omylů/problémů. „Vrátit slušnost do politiky“ není cíl, ale nástroj – prostředek k dosažení určitého cíle, nikoli však cíl samý. Jedná se tedy o elementární záměnu pojmů a tedy systémovou chybu.

POTŘEBA JASNÉ VIZE

Tento oslí můstek mi posloužil k tomu, abych pojmenoval první charakteristický rys prezidenta – jasné rétorické schopnosti, které se rozpadají do tří částí: formální stránka – zde jako bývalý učitel mám požadavek, aby jeho projev byl z hlediska českého jazyka na velmi dobré úrovni, dále obsahová stránka – viz předchozí úvaha; prezident musí mít jasnou strategii a vizi, navíc vizi takovou, která bude národ spojovat, nikoliv

rozdělovat. A poslední kritérium – aby jeho hlas měl příjemnou barvu a byl také výrazný a pokud možno silný. Zde připomeňme antické řečníky, kteří s oblázkem v ústech chodili po mořském břehu a překřikovali řev vln. Zkrátka prezident, který „kuňká“ (jak se kdysi s oblibou říkalo ve školství), nemá zřejmě šanci na většinovou popularitu. Druhým logickým požadavkem je jednoznačná obhajoba českých národních tradic a národních hodnot. Po-

kud použiji dnes již téměř zapomenutého (a možná v kontextu eurounionistů i zapovězeného) slova, prezident by měl být především výrazným vlastencem. Dnes je již pozdě, ale bylo by zajímavé uskutečnit mezi prezidentskými kandidáty uplynulé volby anketu s názvem: Jste schopni reprodukovat alespoň pět částí Masarykova desatera? Toto desatero totiž mj. jasně odpovídá na otázku, jaký by český národ měl být a možná by, namísto komplikovaných

politologických studií, stačilo, kdybychom se Masarykovo desatero naučili používat v praxi; je v něm totiž téměř vše. S tím souvisí i další – můj osobní – požadavek. Je jistě možné dokonce nekonečně spekulovat o tom, zda Česká republika má být orientována více na západ, na východ či na jinou světovou stranu. Z mého pohledu to má být především svébytný stát s přiměřeným sebevědomím, které bude vyplývat z naší tisícileté tradice a hodnot, které jsme za oněch tisíc let prokazatelně vytvořili.

ZEMAN O SVĚ AROGANCI VÍ
Třetí charakteristikou prezidenta je dle mého názoru výrazné osobní charisma a požadavek na osobnost se skutečnou, obecně uznanou autoritou, postavenou však nikoli na prázdných gestech a uměle vytvořeném mediálním obraze, ale na dosažených výsledcích, které vnímá nejen většina našeho národa, ale optimálně i zahraničí. Zde bych jako příklad použil osobnost, kte-

rá je z tohoto hlediska nezpochybnitelná, i když v uvedeném kontextu již dávno za reálným zenitem. Tou osobou je zpěvák Karel Gott. Bylo by velkým omylem domnívat se, že Gott je pouhý protagonista populární hudby. Opak dokazuje např. jeho rozhlasový seriál pořadů (nejen) o hudbě „Zpátky si dám tenhle film“, který dva roky vysílal Český rozhlas Dvojka. Gottovy úvahy jasně prokázaly jeho rozsáhlé znalosti nejen z oblasti hudby a umění obecně, ale i vědy, techniky, psychologie, filozofie a další oborů. Posledním rysem prezidenta by měla být schopnost komunikace – další věčné mediální téma, které se opět rozpadá do dvou částí. První, velmi důležitou schopností, která je současně naší národní „Achilovou patou“, je výborná znalost minimálně německého a anglického jazyka. Dovolím si říci, že bez této jazykové vybavenosti dnes prezident nemá téměř naději se stát skutečně mezinárodně uznávanou osobou a právě takovou ale Česká repub-

lika potřebuje jako sůl. Druhou částí tohoto schopnostního rysu je obecná schopnost komunikace na běžné úrovni, tedy v rámci politických diskusí, jednání s politickými představiteli jiných států, mezinárodních institucí apod. Je důležité, aby prezident byl schopen odpovídat na otázky způsobem, hodným této funkce, tedy pohotově ale současně rozvážně; srozumitelně, věcně správně a také v důstojném formátu. Zde si neodpustím poznámku, kterou sám o sobě Miloš Zeman nedávno prohlásil, totiž, že si je vědom toho, že někdy vystupuje přehnaně arogantně a sebevědomě a že v dalším období se bude snažit toto zmírnit. Tolik k výčtu požadavků či nároků na prezidentského kandidáta.

PREZIDENT BY MĚL JÍT PŘÍKLADEM

Zde bych ještě pouze připomněl skutečnost, která je zejména v naší české kotlině dalším nepříjemným faktorem, kdy po roce 1990 nám vlivem působení kapitalismu vypadla minimálně jedna, ne-li již dvě generace. A to je problém, protože hledání čelních předsta-

vitelů státu (tak jako hledání jakýchkoliv osobností obecně) je problém, který je třeba řešit v rámci dlouhodobé koncepce a strategie, nikoliv – jak to bohužel stále děláme – metodou hašení požáru. Tato metoda u nás rozhodně nefunguje. Závěrem bych připomněl jedno opět poněkud zapomenuté téma: prezident by dle mého názoru měl být jako člověk a jako osobnost příkladem pro občany daného státu. Tedy příkladem nejen tím jak se chová, jak vystupuje na veřejnosti, svým slovním projevem, ale například také tím, že dodržuje zásady zdravého životního stylu. Jak jsem zmiňoval na našem Čaji k tématu školství, zejména děti, ale i mladí lidé se učí nápodobou. Ve svém okolí hledají vzory pro své chování, hledají osobnosti, od kterých pak přebírají způsob řeči a vystupování. V tomto duchu by prezident měl být osobností, na kterou bude moci být národ skutečně pyšný. Za sebe si upřímně přeji, abychom nové skutečné české osobnosti – a nejen pro prezidentské kandidáty – našli co nejdříve. ◀

Daniel Glas

ČESKÉ NÁRODNÍ OBROZENÍ JEŠTĚ PO DVOU STECH LETECH

ZAMYŠLENÍ PÁTÉ: O ČESKÉM JAZYCE

**Umíš hrom? Čímpak vítr hvízdá, kdy budou zralá hnízda
Kam vrána na noc děti dává, to na nebi lulají když poprchává.
Když probudí se hlína je to myš. Je-li sklu zima zaroste větvičkama
Ryba je hastrmaní lžička Víš. A slza slza je voda co je sama...**

(František Halas, Před usnutím)

ČÁST PRVNÍ: O DVĚ STĚ LET ZPĚT

České národní obrození je neodmyslitelně spojeno se jmény národních buditelů, tvořících páteř hnutí, které započalo v poslední čtvrtině 18. století a vrcholilo kolem roku 1830. Připomeňme, že s první etapou jsou spojena jména Ján Kollár, Josef Dobrovský, Josef Jungmann a František L. Čelakovský, do druhé fáze pak patří ►Božena Němcová, Karel H. Borovský, Božena Němcová, Karel J. Erben, Josef K. Tyl a Karel H. Mácha. Ve druhé polovině 18. století si etnické skupiny v rámci různých států Evropy začaly postupně uvědomovat svou národní identitu (jedno z prvních hnutí tohoto typu probíhalo v Německu, kde se postupně rodila idea sjednoceného Německa). Impulsem k zahájení

►Božena Němcová

obrozeneckých snah v Čechách byla kontroverzní postava syna Marie Terezie Josefa II., který byl v letech 1765 až 1790 císařem Svaté říše římské a v letech 1780 až 1790 králem uherským a (nekorunovaným) králem českým, markrabětem moravským a arcivévodou rakouským.¹ Tento – na jedné straně osvícený – panovník (byl velmi oblíben u sedláků a venkovského lidu, na základě čehož se významně rozšířilo jméno Josef), roku 1781 vydává dva důležité dokumenty – Toleranční patent, umožňující praktikovat i nekatolická náboženství (luteránství, kalvinismus a pravoslaví) a Patent o zrušení nevolnictví, kterým byli poddaní

¹ Bělina, P., Kaše, J., Kučera, J. P.: Velké dějiny země Koruny české X. 1740–1792. Praha, 2001

►Josef II.

► Josef Jungmann

vyvázání z přímé závislosti na své vrchnosti. Na straně druhé Josef II. v době své vlády zavedl němčinu jako jediný úřední jazyk na území Čech, Moravy a Slezska a současně zakazuje konání mariánských pobožností a poutí, které byly téměř jediným veřejným projevem českého kulturního života. Zejména toto druhé rozhodnutí mělo velmi negativní vliv na jeho vnímání venkovskou veřejností, která do té doby Josefa II. výrazně podporovala.² Tyto kontroverzní výnosy vyvolaly rozsáhlé reakce, které později dosáhly celonárodních rozměrů. Prvotní snahou bylo zachránit a obrodit český jazyk, který koncem 18. století přežíval výhradně na venkově a to ještě především v české části, protože na Moravě a ve Slezsku germanizace postupovala mnohem rychleji.³ Bylo zřejmé, že bez politické podpory nemá národní obrození příliš mnoho šancí. Proto počáteční jazykový ráz představovaný Josefem Dobrovským a Josefem Jungmannem (k obnově české slovní zásoby přispělo zejména vydání jeho pětidílného Slovníku česko-němckého 1830–1835) přerostl na konci 18. století do zformování politického programu Austroslavismu. Toto politické hnutí mělo jako hlavní cíl vytvoření platformy pro boj za práva Slovanů v rámci Rakouského mocnářství. Zakladateli této iniciativy byli K. H. Borovský a František Palacký.

² České národní obrození. WIKIPEDIE 2018

³ Největší reforma školství v dějinách, 230. výročí Všeobecného školního řádu. Učitelské noviny. 33/2004

Do české kultury se nesmazatelně zapsal také fenomén národních pohádek, významný produkt obrozeneckého úsilí, původně vytvořený lidovou slovesností a zpracovaný literárními osobnostmi Němcovou, Erbenem a později Drdrou a K. Čapkem. K tomuto proudu se později připojily i další osobnosti, vlastenci a písmáci, kteří měli pro rozvoj a šíření českého jazyka nedocenitelný význam. Jedním z nich byl např. i Věnceslav Metelka, krkonošský houslař a učitel, postava později ztvárněná „venkovským spisovatelem“ Karlem V. Raisem v románu z roku 1894 Zapadlí vlastenci. O zachycení postavy Věnceslava Metelky se úspěšně pokusila i režisérka Věra Plívová-Šimková ve filmu Krakonoš a lyžníci.

ČÁST DRUHÁ: CO PŘINESLA PRVNÍ REPUBLIKA

Období po skončení 1. světové války přineslo do českých zemí doslova záplavu literárních a dalších uměleckých směrů a proudů. O spolku Děvětsil a jeho členech (V. Vančura, J. Seifert a další) jsem již psal v listopadovém čísle. Jako „opožděného“ národního buditele lze bez nadsázky označit spisovatele Vladislava Vančuru, jehož práce s českým jazykem v jeho literárních dílech je doslova fascinující (byl postavou literární rubriky listopadového čísla Zpravodaje). Významnou postavou, která svým přínosem k českému jazyku a literatuře dalece překročila naše hranice, byl Jaroslav Hašek. S jeho díly je mimochodem úzce spojena i postava ilustrátora Josefa Lady, bez jehož kreseb si dnes Haškovo stěžejní dílo Osudy dobrého vojáka Švejka už

neumíme představit (v těchto dnech probíhá v Tančícím domě v Praze souborná výstava děl Josefa Lady, uspořádaná k výročí jeho životních sedmiček). Samostatnou kapitolu v rámci prvo-republikových snah o budování a rozvoj českého jazyka tvoří Osvobozené divadlo Jiřího Voskovce a Jana Wericha, kterému se budu věnovat v některém z příštích článků.

► Ottův slovník naučný

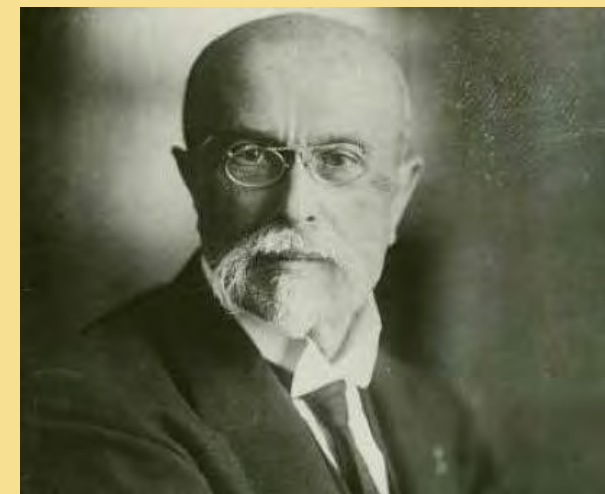
Důležitým momentem v historii každého jazyka je práce na slovnících. Jak již bylo zmíněno v předchozí části, významným počinem bylo vydání Jungmannova pětidílného Slovníku česko-německého v r. 1835. Zcela zásadní význam pak představovalo postupné vydávání Ottova slovníku naučného, který v různých modifikacích a doplněných rozšířených vydáních vycházel v letech 1888 – 1909 a 1930 – 1943 (Ottův slovník naučný nové doby). Na počátku osmdesátých let

19. století začal český knihovník a nakladatel Jan Otto plánovat novou, obecně zaměřenou českou encyklopedii. Jeho plány byly pravděpodobně inspirovány první českou encyklopedií F. L. Riegera, dnes známou jako Riegrův slovník naučný (14 dílů publikovaných v letech 1860–1874). Cílem projektu bylo prezentovat vysokou úroveň české společnosti a podpořit české národní obrození. Hlavním editorem nového projektu Otto stanovil Jakuba Malého, který byl dříve jedním z editorů Riegerovy encyklopedie. Pod názvem Ottův slovník naučný vyšlo v letech 1888–1909 27 řádných svazků a jeden svazek doplňkový. Dle různých odhadů svazky obsahují 140 000 až 186 000 hesel na 27 789 stranách s 4 888 ilustracemi a 479 zvláštními přílohami. Redakce slovníku se skládala z 56 lidí a tvorby se účastnilo dalších 1 086 odborníků. Po smrti Malého se stal hlavním editorem Ottova slovníku Tomáš G. Masaryk, pozdější prezident Československa. Masaryk sám byl autorem textů hesel z oborů psychologie, sociologie, filozofie a logiky.⁴

MASARYKOVO DESATERO

U postavy prvního československého prezidenta i nadále zůstaneme a připomeneme si další dvě části desatera T. G. Masaryka, obohacené komentářem Prof. PhDr. Stanislavy Kučerové, CSc., bývalé děkanky Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně.

„Cíl 3: Pečujte o velikost malého národa. Jděte klidně svou vlastní cestou. I malý národ může být kulturně vyspělý a šťastný a hrdý. „Bude-li

► T.G. Masaryk

4 Ottův slovník naučný, WIKIPEDIE 2018

každý z vás z křemene, je celý národ z kvádrů“, říkejme s Janem Nerudou. „Neopičte“ se po těch větších a bohatších.

Dnes: opičíme se bez míry, nevěříme si, neceníme si vlastní historie a kultury, ztrácíme svou identitu.“

„Cíl 9: Dbejte o kulturu slova. Věnujte pozornost literatuře a umění. Vděčíme jim za povznesení národa. Nejsou tu pro zábavu, ale pro zušlechtění. Přinášejí prožitek lidského údělu. Celé veliké masy národní z nich přijímaly ideály mravní a sociální.

Dnes: pokračuje kulturní destrukce. Neoliberalismus a postmoderna odmítají s posměchem výchovné a vzdělávací tendence umění. Cení se narušování stávajících estetických norem a velebí se „šok“ z nového díla. Vulgárnost a obscénost nezná mezí.“

Jak píší v jiném článku našeho zpravodaje: místo složitých politologických studií a analýz by možná našim politikům – pokud svou práci tedy myslí skutečně vážně – stačilo nastudovat si celé znění Masarykova desatera a kostra volebního programu je hotova.

ČÁST TŘETÍ: MINULOST NE TAK VZDÁLENÁ, ZÍTŘKY PONĚKUD MLHAVÉ...

Zejména v 60. letech minulého století dochází, podobně jako v rámci prvorepublikových kulturních procesů, k významným literárním a dalším aktivitám, které zásadním (a pozitivním) způsobem ovlivnily vývoj a další směřování češtiny. Z mnoha desítek osobností jsem vybral jednu, která z hlediska práce s českým jazykem dosáhla nepochybně fenomenální úrovně. Tímto dnes již

kulturním bardem je spisovatel, herec a dramatik Jiří Suchý, zakladatel divadla Semafor. O jeho doslova renesančním pracovním rozsahu bylo již popsáno mnoho stran. Dnes bych připomněl jednak jednu z jeho nejzdařilejších a nejhranějších semaforových her – Kytice, která textově vychází z původního námětu Karla J. Erbena a v neposlední řadě i jednu z jeho textových hříček, které pro něj byly

► Jiří Suchý

a stále jsou tak charakteristické: „Na žádnou takovou seanci mě nikdy Vítězslav nezval“. Jak ovšem prohlásil sám Jiří Suchý v jednom rozhovoru, podstatnou podmínkou pro ocenění této hříčky je vědět, kdo to byl Vítězslav Nezval...

O stávající situaci v oblasti českého jazyka se mi opravdu nepíše snadno. Opět zde musím zopakovat již mnohokrát vyslovenou domněnku, že tak jako v jiných oblastech i zde kapitalismus a jeho magická ruka vykonaly své. Tuto úvahu bych rozdělil do několika částí. Především se domnívám, že český jazyk, jakožto národní hodnota (téměř by se dalo říci národní poklad), byl naší generaci a generacím následujícím pouze svěřen do jakési správy. Naší občanskou povinností je o tento národní artefakt náležitě pečovat a předat ho v nepoškozeném stavu i našim následovníkům. Bohužel se domnívám a obávám, že generace, přicházející právě na scénu (použijí-li tento divadelní příměr), poněkud tento princip

nepochopila. Základním problémem – tak jako u nakládání s jakýmkoliv bohatstvím nebo cenným předmětem – je, že je třeba si vážit toho, že s touto věcí vůbec mohu disponovat (podobně jako na posledním Čaji o páté AZ k tématu českého školství jsem mluvil o tom, že současné děti si mnohdy neváží toho, že mohou chodit do školy, což také není úplnou samozřejmostí). Málokdo ze současné generace dvacetiletých si uvědomuje, že nechybělo mnoho a český jazyk by vůbec neexistoval. Tento cíl sledovala nejen habsburská monarchie, ale následně i nacisté za 2. světové války. Je to možná téměř rouhání, ale někdy mám pocit, že současným mladým lidem, obývajícím prostor České republiky, by to vlastně ani moc nevadilo. Zřejmě by mluvili anglicky, německy, či jiným jazykem a život by šel dál. Jako poměrně alarmující informaci zde uvedu příklad z nedávné doby, kdy v pořadu Českého rozhlasu Dvojka „Jak to vidí“ sólistka baletu Národního divadla v Praze Nikole Máro-

*Čeština je pěkný,
ale těžký jazyk.*

vá líčila jisté pracovní zážitky ze zkoušek nové inscenace. V této souvislosti popisovala, jak v baletním souboru ND je dnes velké množství cizinců a proto se režisér rozhodl, že jako pra-

covní jazyk v rámci zkoušek celého hereckého obsazení bude používána výhradně angličtina. Zejména u českého Národního divadla, o které jsme jako národ museli tolik bojovat, mi toto připadá obzvláště neuvěřitelné.

Poslední zamýšlení této části bych chtěl věnovat používání českého jazyka ve veřejnopráv-

Národní divadlo

ním prostoru. Doslova s hrůzou jsem sledoval (v době, kdy jsem ještě vlastnil televizní přijímač), jak v České televizi, která by měla být nositelkou národních kulturních tradic, se jazyková úroveň moderátorů stále více zhoršuje. Vrcholem mediálního prostoru je ovšem stav používání českého jazyka u moderátorů komerčních rozhlasových stanic. Při poslechu některých těchto pořadů jsem dospěl k závěru, že v komerčním mediálním prostoru platí pravidlo, že čím vulgárněji a slangověji bude účinkující mluvit, tím bude mít daná stanice větší poslechovost. Jistě by bylo zajímavé tuto premisu statisticky ověřit. Známe nebezpečí, které vyplývá z tohoto jevu je, že mluvené slovo, vysílané do éteru má velkou zásahovou a ovlivňující sílu a jak vždy říkám, i malé děti samozřejmě poslouchají rozhlas.

Jako jedno z mnoha řešení je neustálá podpora veškerých aktivit, které povedou k obecné práci s českým jazykem. Jako příklad mohu uvést jednak organizování různých literárních soutě-

► Jan Čarek

► František Halas

ží, zejména na základních a středních školách, protože tady má tato snaha největší naději na konkrétní výsledky. Další oblastí jsou recitační soutěže, opět nejlépe u dětí základních škol (Wolkerův Prostějov nemůže sám vše zachránit). Co k tomuto tématu říci závěrem... Snad jen tolik, že je třeba nejen věřit, ale i využívat každé příležitosti k neustálé osvětě a propagaci českého jazyka, který jednoznačně patří k nejkrásnějším na světě.

POUŽÍVAJE PŘECHODNÍKY, CÍTÍM SE BÝTI VÍCE ČEHEM

Abych „zabrousil“ poněkud i do jazykové teorie, rád bych zde připomněl jeden z velmi specifických a bohužel již téměř neužívaných slovních tvarů českého jazyka a tím jsou přechodníky. Ještě v dobách nedávných čeští spisovatelé 70. a 80. let minulého století přechodníky rádi používali. K mým oblíbeným např. patří Miroslav Skála, autor populární trilogie Cesta kolem mé hlavy za 40 dnů, Svatební cesta do Jiljí a Uvěřitelné příhody Dr. Papula. Zde si dovoluji použít domněnku, že přechodníky velmi osvěžovaly literární texty a považuji tedy jejich vymírání za velkou chybu. Jak praví úvodní slogan: Používaje přechodníky, cítím se býti více (či hodnotnějším) Čechem. Vhodná by zde byla i parafráze známého rčení: „kolik používáš přechodníků, tolikrát jsi člověkem“. To byla samozřejmě pouze snaha o poněkud odlehčení jinak velmi závažného tématu, i když snaha jinak míněna zcela vážně. Věřme tedy, že přechodníkům ještě úplně neodzvono.

ČÁST ČTVRTÁ: LITERÁRNÍ OKÉNKO (DNES O FRANTIŠKU HALASOVI A JANU ČARKOVI)

Dnes bych chtěl připomenout dva poněkud zapomenuté české literární autory 1. poloviny 20. století. Prvním z nich je František Halas (1901–1949 Praha), český poetický básník. Otec ho přivedl mezi komunistickou mládež, která ho velmi ovlivnila, později (od r. 1921) pracoval pro komunistický tisk (Rovnost a Sršatec) a vydával avantgardní časopisy, na kterých spolupracoval s Bedřichem Václavkem (Pásmo a Fronta).

Jeho tvorbu ovlivnil Jiří Mahen a pobyt ve Španělsku, kde byl v průběhu španělské občanské války.⁵ Za 2. světové války přispíval do ilegálně vydávaného Rudého práva. Byl členem revolučního výboru spisovatelů. Celoživotní těžiště jeho práce bylo v otevřeném zobrazování sociálních námětů. Jan Čarek (1898–1966) byl spisovatel, novinář, básník, esejista a autor literatury pro děti a mládež. Jako člen Komunistické strany se za první republiky i po r. 1948 aktivně zapojoval do různých oblastí kulturní politiky. Po 2. světové válce se jeho doménou stala především tvorba pro děti.⁶

5 Čeští spisovatelé 20. století. Praha, Československý spisovatel, 1985

6 Čeští spisovatelé literatury pro děti a mládež. Praha, Albatros, 1985

JAN ČAREK – JEN MÍT OČI K VIDĚNÍ

Jen mít oči k vidění uvidět, co každý z lidí
nevidí a neuvidí,
vidět, že si slunce češe zlatozlatý vlas, vidět,
že má sedmikráska vskutku sedm krás,
a že voda ať už plyne, ať si hová v kalužině,
tak se leskne ve své kráse,
že až ohni podobá se.

Jen mít uši k slyšení, slyšet hlasy sebetišší,
které každý neuslyší,
slyšet, slyšet zlatohlávka chodit po lupínku,
slyšet, kterak cinká vážka
o zvoneček, vlnku, v modřínovém háji slyšet
tikat modřinky,
tik tik tikají si tiše jako hodinky.

FRANTIŠEK HALAS – PŘED USNUTÍM

Ty nevíš táto, to ti bylo k smíchu, já viděl kosa
na trávníku zavazovat si tkaničku.
U botky se mu rozvázala, tahal ji, až se přetrhla
a víš že ji ten hlupák sněd?
Kdepak si koupí novou teď.
Žízala co ty víš
Počkej však ráno uvidíš.

ČÁST PÁTÁ: (O)HLASY Z LIDU ANEB CO SI MYSLÍ OBEC ČTENÁŘSKÁ

V dnešním článku pokračujeme v naší čtenářské anketě. Smyslem ankety je vyvolat čtenářskou diskusi na dané téma. Vyzýváme tedy naše čtenáře, aby nám zasílali své názory, myšlenky a podněty k uvedeným otázkám. Zajímavé názory

a odpovědi budeme postupně zveřejňovat. Redakce Zpravodaje AZ si vyhrazuje právo neuveřejnit názory, které by mohly poškodit zejména žijící osoby, či názory prokazatelně nevhodné obecným způsobem.

DRUHÉ ANKETNÍ TÉMA:

„Myslíte si, že české národní obrození má přesah i do dnešní doby a může přinést něco i nastupující mladé generaci? Pokud ano, co konkrétně?“

V příštím únorovém vydání AZ Zpravodaje se budu zamýšlet nad tématem české kultury. Na další setkání se těší autor seriálu **Daniel Glas**. ◀

KONTAKTY

Web:	www.alternativazdola.cz
E-mail:	info@alternativazdola.cz
Facebook:	www.facebook.com/alternativa.zdola
YouTube:	kanál AlternativaZdola
Zpravodaj:	zpravodaj-az@seznam.cz

Zpravodaj AZ
(leden 2018)

Odpovědný
redaktor
Karel Růžička

Grafický design a sazba
Michal Černý

Korektury
Suzana Exnerová

Do tohoto čísla
přispěli:

Zbyněk Fiala, Ilona Švihlíková,
Karel Růžička, Daniel Glas,
Zdeněk Trinkewitz

Zdroj fotografií
www.freeimages.com